

ТОФИГ МАҲМУД

ЮЗ JAШЛЫ ЭРЭБ ВЭ ЮЗ ЭГРЭБ

1988-чи илдә Ермәнистан,
да даш-галаг олуимуш 76
яшлы Садыгов соҗлу бир ин-
санын, ејни заманда бу дөвр-
дә һалак олан бүтүн азәрбај-
чанлыларыи әзиз хатирәсинә
итһаф едирәм.

Бөјүк даг кәнди бомбош,
Үстүндә думан бомбош...
Дағым-дағым дағылыб
һәјәт, бача, ев-ешик,
Фәрјад едиб ғышғырыр
көрләсиз галан бешик...

Нә атлы, нә пијада,
нә араба,
нә машын.
Кәдәр ениб үстүнә
торпағын, отун, 'дашыи...

Бу вахт кәлир астава
Ијнә кими бир гоча,
Кәлир ағ палтарында,
бәдән арым, бој уча...

Од төкүр бахышлары,
Кәлир гүллә-чинарлы
бөјүк мејдана сары...

Кәлир вугарлы, мәғрур,
Сифәти комүр кими,
сач-сағгалы гар кими,
Кәлиб чинар Јанында

дајаныр чинар кими!
Елә гәмли, мүкөддәр,
Шишиб дага чевриллб,
чијиннә дүшүб кәдәр...

Јүз Јашында бу эрәб,
нәјә охшајыр, Јарәб?!
Әфсанәви, сәһрли,
сирли бир гәһрәмәнмы,

Көјдән, гејбдән кәләи
әчанб бир инсанмы?!
Өпүб торпағы-дашы,
Јанагында көз Јашы

Мә'лул-мә'лул дајанан
гүдрәтли бир асланмы?!
Гоча бахыр мејдана,
Бу мејданда һәр Јана,

Аз галыр ки, алыша,
бүтүн варлығы Јана..
Нә һәнир вар,
нә дә сәс,

Көзүнә дөјмүр һеч кәс!
Кимсәсиз һәјәтләрә
бахыр мөһнәт ичиндә,
Гујуја дүшмүш кими —
дәрин һәсрәт ичиндә.

Хатырлајыр кечәни,
Бир һәфтә буидан габаг
баш верән фәчнәни!
Ғышғырымлар,
Һарајлар,
Күллә...

Фәрјад... аһ-вајлар...
Сәсләнән автоматлар,
Ушағлар,
итләр,
атлар...

Һеч чүр аҗрыла билмир
дәрдиндән, мәләлимдән,
Чәкилир бир аныга
бу сәһнә хәјәлындән...

Чүнки узагда эрәб,
Көрүр бир дәстә эгрәб!
Онларыи истәјини
елә бил дәрк етмәјиб,
Һамы тәрк едән кәнди
тәкчә о тәрк етмәјиб.

Елә о вахтдан бәри
Кизләниб фәндлә гојмур
Јахына эгрәбләри!
Эгрәбләр горхуб ондан
һәр кола кирә билмир,
Ахтарыр чыраг кими,
Әмәлини көрсә дә,
өзүнү көрә билмир.

Инди бир дәстә эгрәб
Көрүр чинар Јанында
чинар кими бир эрәб!
Кинлә Јаныр көзләри,
Каһ кәлир,
каһ, дајаныр,

каһ чәкилирләр кери...

Кизличә,
алдан-алтдан
бахыр, изләјир эрәб,
Сајыр бир-бир онлары...

Јүз эгрәбдир, Јүз эгрәб!
Јенә мәғрур, вугарлы
дуруб көзләјир эрәб!
Бә'зән Јенә күкрәјир,
Аловланыр, алышыр,
Өзү илә данышыр:

«Әкиншәм бу чинары,
Һөрмүшәм о һасары.
Бата-бата ган-тәрә,
Әлләримлә чәһнәтә
донуб о даг, о дәрә!
Бу торпагда, бу кәнди
салыб улу әчдадым,
Отда, күлдә, Јарпагда,
дагда, гајдада адым...

Төкүлсә дә башыма
атәш, Јағыш, гар, долу.
Әлимлә үзә чыхыб
бу торпағын мөһсулу.
Нијә говурсан мәни,
нәдир күнаһым мәним,
Көрүр, һәр шеји көрүр
көјдән аллаһым мәним

Говурсанса гов онда
сојуду, чинары да,
Һәјәтимдә нә варса,
гапыны, һасары да,
Бу кәнддәки адичә
дашлары да гов онда,
Һавада ганәд чалан
гушлары да гов онда.

Гов онда бағчамызда
ачылан күлләри дә,
Илләрлә бу торпагда
Јатан өлүләри дә!
Галырам,
Јашајрам

бу торпагда Јүз илдир,
Јахшы бил ки, бу торпаг
тәкчә сәһни дедилдир!
Нијә говурсан мәни?!
Говурсан,
эрәбәм мән,
Диггәт ет:

башдан-баша
кинәм мән,
гәзәбәм мән!
Нијә говурсан мәни,
нәдир күнаһым мәним,
Көрүр, һәр шеји көрүр,
көјдән аллаһым мәним».

Дүнија агырлығыны
дујуб чијинләриндә
Гоча Јенә дә галды
һејкәл кими Јериндә!
Јүз эгрәб Јаваи-Јаваш
Кәлди үстүнә бир баш,
кәлди әлләриндә даш!
Јүз эгрәбини көзләри
кинлә, гәзәблә Јанды,
Бу Јүз Јашлы гочаныи
гаршысында дајанды.

— Рәдд ол, чых кет бу кәнддән!
Сојуш, һәдә далбадал
бир селә донуб ахды,
Тәрпәнмәјиб Јериндән
гоча күнәшә бахды.
Сонра бахды чинара,
Огул голлары кими
салланан будағларә,
Сонра бахды мејдана,
Бу мејданда дөрд Јана...

Дашлар Јағды үстүнә
Далбадал, дөнә-дөнә...
— Бу кәнддән рәдд ол, чых, кет!
Гоча чыхартды бирдән
гојундан бир пистолет...
Атәш.. дашлар... ғышғырыг...
дашлар далбадал...
атәш...

Гоча титрәди, әсди,
сөндү көзүндә күнәш!
Јенә дә атәш... атәш...
сон кәрә,
Бирдән Јахылды Јерә...
Севиндиләр эгрәбләр...
даш атдылар, атдылар.
Өзләри дә билмәдән
абидә Јаратдылар.

Өлдү, о гоча, бәдбәхт,
Анчаг фәчнә көрән
торпағын сәбри галды.
Бу тәдәдир, бир дә бәхт,
Өз әкдији чинарыи
алтында гәбри галды!